

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу Васильціва Василя Григоровича
на тему «Організаційно-економічний механізм зміцнення економічної
безпеки сектору інформаційних технологій»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю
21.04.01 – економічна безпека держави (економічні науки)**

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю активізації дослідження проблем становлення вітчизняного ринку інформаційних технологій в умовах розвитку ринку комп'ютеризації, розширення мережі доступу до Інтернет, збільшення експорту української програмної продукції та технологічних послуг. Утім важливо зважити, що вітчизняний сектор інформаційних технологій характеризується зростанням професіоналізму серед ІТ-фахівців та компаній-замовників, усвідомленням необхідності автоматизації процесу управління інформацією та збереженням даних з метою отримання конкурентних переваг, прагненням забезпечувати прозорість ведення бізнесу та підвищувати інвестиційну привабливість. Стратегічними напрямками майбутнього європейського цифрового співтовариства є електронна комерція, електронне мито й електронна система охорони здоров'я. Єдиний цифровий ринок ЄС, як очікується, передбачатиме свободу руху товарів, осіб, послуг і капіталу, створення умов для громадян, фізичних та юридичних осіб для безперешкодного отримання доступу й здійснення діяльності в Інтернеті в умовах чесної конкуренції, а також високий рівень захисту споживчих і персональних даних.

У цьому контексті дисертаційна робота В.Г. Васильціва, метою якої є наукове обґрунтування теоретико-методичних засад і прикладних рекомендацій щодо формування та реалізації організаційно-економічного механізму зміцнення

економічної безпеки сектору інформаційних технологій є актуальною та практично значущою.

Актуальність та цінність дисертаційної роботи підтверджується тим, що вона пов'язана з темами наукових досліджень Національного інституту стратегічних досліджень, а саме: у межах науково-дослідної теми «Державна політика розвитку та реформування реального сектору економіки України у забезпеченні відновлення економічного зростання» (номер державної реєстрації 0117U004184) автором обґрунтовані рекомендації щодо формування і реалізації фінансово-економічних інструментів стимулювання розвитку ІТ-сфери України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження В.Г. Васильціва мають достатній ступінь обґрунтованості та достовірності, оскільки базуються на опрацюванні значного обсягу наукових розробок вітчизняних та зарубіжних дослідників з питань державного регулювання економіки в умовах інформатизації суспільства, дослідження актуальних питань зміцнення економічної безпеки держави у різних сферах та секторах національної економіки.

При проведенні дисертаційного дослідження використаний діалектичний і системно-структурний підходи до вивчення економічних і соціальних явищ, що забезпечує його цілісність та різнобічність, поєднання теорії та практики. У дисертаційній роботі були застосовані методи наукової абстракції, індукції та дедукції, аналізу і синтезу, історичний та інші методи пізнання соціально-економічних явищ, об'єктів і процесів; економіко-статистичні методи збору та обробки інформації, зокрема вибіркового дослідження, групування, статистичного порівняння, експертних оцінок; методи функціонального аналізу, математичної логіки, кореляційного аналізу, методи математичного та імітаційного моделювання складних систем.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі і нормативно-правові акти, наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених і практиків, статистичні матеріали та звітні дані Державної служби статистики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Світового банку і МВФ, матеріали інформаційно-аналітичних бюлетенів, ресурсів мережі Інтернет. Емпіричною базою стали результати розрахунків, здійснених автором.

Характеризуючи дисертаційну роботу, слід відзначити, що основні її наукові положення викладені переконливо і логічно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах власних досліджень здобувача. Отримані результати достатньо обґрунтовані, мають чіткі кількісні та якісні характеристики та логічно впливають із проведених досліджень.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів підтверджується апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, публікаціями у фахових наукових виданнях, використанням у роботі органів влади та під час викладання у закладах вищої освіти.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

У науковій роботі сформульовано сукупність теоретико-методичних положень і рекомендацій, які характеризуються науковою новизною, є слушними, заслуговують всебічної підтримки та свідчать про конкретний особистий внесок автора у розвиток теорії безпекознавства. Варто зауважити, що усі пункти наукової новизни відповідають паспорту спеціальності 21.04.01 – економічна безпека держави.

Одержані наукові результати, сформульовані дисертантом висновки і пропозиції в сукупності вирішують важливе науково-практичне завдання, сутність якого полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад і прикладних інструментів формування та реалізації організаційно-економічного механізму зміцнення економічної безпеки сектору інформаційних технологій.

Враховуючи значущість теоретичної бази дослідження та з метою напрацювання конкретних напрямів щодо розв'язання поставленого завдання, автор ґрунтовно досліджує сутність та економічний зміст таких понять як «економічна безпека», «сектор економіки», «інформаційні технології», «сектор інформаційних технологій». Узагальнюючи результати аналізу завдань і ролі сектору інформаційних технологій у забезпеченні економічної безпеки держави, дисертант робить висновок, що підвищення стійкості національної економіки до негативних зовнішніх впливів здійснюється сектором інформаційних технологій завдяки розробці сучасних методів аналізу та виявлення ризиків і загроз, розробці засобів запобігання такого роду впливам (с. 27-43).

Варто позитивно оцінити логіку та обґрунтованість позиції дисертанта при формуванні концептуальних засад економічної безпеки сектору інформаційних технологій, визначенні організаційних засад позиціонування економічних інтересів суб'єктів сфери ІТ за трьома критеріями – самодостатністю, ефективністю та реалізацією потенціалу досліджуваного сектора у структурі національної економіки (с. 50-63).

Заслуговує на увагу авторський підхід до оцінки прагматики державного управління розвитком галузей (секторів) економіки (п.п. 1.3). Здійснивши розгорнутий аналіз механізмів державного управління розвитком національної економіки, дисертант наголошує на недостатньому використанні наявного інтелектуально-інноваційного потенціалу та підтверджує значимість упровадження системи заходів, розроблених з урахуванням потреб розвитку відповідної сфери із залученням фінансового, організаційного, економічного та інших інструментів. Взнявши за основу положення даного підходу, автор систематизує організаційні та економічні засоби державної політики забезпечення економічної безпеки розвитку ІТ-сектору (с. 71-72).

Викликає особливий інтерес проведений у роботі аналіз вітчизняної практики та зарубіжного досвіду розвитку сектору інформаційних технологій у контексті інноваційного типу господарювання, що дозволило автору

ідентифікувати об'єктивні передумови формування та забезпечення економічної безпеки сектору інформаційних технологій, оцінити стан та тенденції його розвитку з урахуванням структурних характеристик, сприятливих та деструктивних чинників (с. 80-98).

Безперечною новизною автора є розробка та апробація методики аналізу стану фінансово-економічної безпеки сектору ІТ-послуг України з урахуванням фінансово-інвестиційної, зовнішньоекономічної та господарської компонент. Використовуючи методологію інтегрального оцінювання, автору вдалось розрахувати інтегральний індекс фінансово-економічної безпеки сектору ІТ України у 2012-2016 рр., а з допомогою регресійного аналізу оцінити ступінь впливу кількісних факторів на стан економічної безпеки сектору ІТ України (п.п. 2.2). Доречним є висновок дисертанта про те, що в процесі реалізації державної політики більшу увагу варто приділяти таким напрямом зміцнення економічної безпеки, як розвиток ІТ-інфраструктури, підвищення рівня соціально-економічної ефективності функціонування сектору та покращення фінансового стану його суб'єктів.

З позиції нарощування потенціалу сектору інформаційних технологій в рамках державної політики формування та реалізації організаційно-економічного механізму зміцнення економічної безпеки даного сектору автор проводить паралелі між стратегічними пріоритетами розвитку ІТ-сектору та державної політики зміцнення економічної безпеки сектору ІТ, обґрунтовує доцільність використання низки фінансово-економічних інструментів, як наприклад, бюджетно-податкове стимулювання, фінансово-інвестиційне забезпечення, розвиток ринкового середовища функціонування ІТ-сфери та її суб'єктів, покращення інтелектуально-кадрового забезпечення, інфраструктурно-економічний інструмент підтримки (с. 186-192). При цьому інтерес викликає запропонований автором підхід до формування системи інноваційної та інтелектуально-технологічної безпеки держави, що сприятиме горизонтальній інтеграції сектору ІТ з іншими секторами національної економіки.

Значення дослідження для науки і практики, перспективи використання його результатів

Основні наукові положення дисертаційної роботи доведено до рівня практичних рекомендацій і методичних напрацювань, що в комплексі формують підґрунтя для розроблення та впровадження у практичну діяльність.

Достовірність отриманих результатів підтверджують відповідні розробки Василя Григоровича Васильціва, які знайшли практичне застосування в діяльності окремих установ, що підтверджується відповідними довідками про впровадження, зокрема: Національного інституту стратегічних досліджень, Львівської обласної асоціації малого і середнього підприємництва, Департаменту з питань фінансового та економічного розвитку Секретаріату Кабінету Міністрів України.

Результати дослідження використовуються в навчальному процесі у викладанні дисциплін «Фінансово-економічна безпека підприємства» та «Теорія безпеки соціальних систем» у Львівському торговельно-економічному університеті.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення і висновки дисертаційної роботи належно висвітлені в 17 наукових працях, у тому числі 7 статтях – у фахових наукових виданнях, з яких 6 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, обсягом 6,54 д. а., з них особистий внесок дисертанта становить 3,09 д. а., 10 публікаціях – в інших виданнях та виданнях апробаційного характеру.

В опублікованих працях знайшли відображення положення наукової новизни і висновки за результатами дослідження, зафіксовано особистий внесок дисертанта в розробці зазначеної наукової проблеми. За побудовою та структурою наукові праці автора відповідають вимогам до наукових публікацій.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

Відзначаючи теоретичну й практичну значимість дисертації Васильціва В.Г., вважаємо за доцільне звернути увагу на деякі положення, що потребують подальшого обґрунтування або мають дискусійний характер. Зокрема, йдеться про наступне.

1. Удосконалюючи категоріальний інструментарій науки про економічну безпеку держави залишилися поза увагою дисертанта виразне смислове наповнення таких безпекових категорій як «ризик», «загроза», «небезпека», «виклик». Хоч етимологія цих категорій свідчить про їх спорідненість, спільне походження, корені та ознаки, однак складність і різноманітність функціональних сфер, в яких відбувається розвиток параметрів безпеки, а також наявність системи взаємозв'язків між ними зумовлюють необхідність все ґрунтовніших наукових розвідок.

2. У першому розділі дисертанту варто було би більше уваги звернути на аналіз чинних методик оцінки економічної безпеки окремих секторів (галузей, сфер) національної економіки, а відтак запропонувати алгоритм розрахунку інтегрального індекса економічної безпеки сектору інформаційних технологій із наступною його апробацією у другому розділі. Це дало б можливість провести глибокий аналіз динаміки (циклічності) коливань розрахованого індикатора рівня економічної безпеки ІТ-сектору з метою виявлення можливих резервів його зростання, виявити, проаналізувати й систематизувати чинники впливу, зокрема деструктивні, ідентифікувати системні загрози, а відтак розробити концептуальні положення державної безпекової політики залежно від поточної ситуації та одержаних прогнозів.

3. Недостатньо переконливою можна вважати аргументацію автора щодо тлумачення сектора інформаційних технологій як *системи*, центральним елементом якої є *підсистема* інформаційних технологій; *процеси*, що відбуваються в цьому секторі; *функціонування та розвиток ринку* інформаційних технологій (с. 39-40, рис. 1.2). Логічним, на нашу думку, видається розуміти *систему* як

порядок, зумовлений цілеспрямованим розміщенням усіх складових у певній ієрархії чи логічному підпорядкуванні, або ж динамічну, самоорганізуючу, багатофункціональну структуру, всі компоненти якої взаємодіють та зумовлюють синергетичний ефект. Враховуючи такий підхід, автору вдалось би представити структуру сектору інформаційних технологій як цілісну систему взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих елементів. Разом з тим, дисертанту також доцільно було би розмежувати *виклики* та *загрози*, оскільки семантика цих понять є відмінною.

4. У дисертаційній роботі автор обґрунтовує ефективність *державної політики формування організаційно-економічного механізму* забезпечення економічної безпеки сектору інформаційних технологій в Україні (п.п. 2.3), а у п.п. 3.2 апелює до положень *організаційно-економічного механізму державної політики* зміцнення економічної безпеки ІТ-сектору України, що, на нашу думку, потребує додаткового роз'яснення та конкретизації. Водночас варто уточнити авторський підхід щодо розмежування функцій регулювання та управління, а відтак реалізації тактичних завдань-заходів у контексті запропонованого механізму (рис. 4, с. 12 автореферату).

5. У п.п. 3.3. дисертаційної роботи автор узагальнює *перешкоди та чинники стримування розвитку ІТ сфери*, що, на наш погляд, є дещо некоректним, адже третій розділ дисертаційної роботи повинен включати пріоритетні напрями, або ж організаційно-економічні інструменти розвитку ІТ сфери, при цьому аналіз чинників деструктивного характеру доцільно проводити у першому розділі наукової роботи.

6. Окремі зауваження носять стилістично-редакційний характер. Так, назву розділу 1 варто викласти у такій редакції: «Теоретико-методичні основи дослідження сектору інформаційних технологій та формування організаційно-економічного механізму забезпечення його економічної безпеки». Назви другого та третього підпунктів третього розділу дисертації звучать як «*Обґрунтування положень організаційно-економічного механізму....*» та «*Обґрунтування організаційно-економічних інструментів....*», що безумовно зумовлює певну

тавтологію. Лаконічнішою, на нашу думку, була б назва п.п. 3.2. «Напрями державної політики зміцнення економічної безпеки сектору ІТ України».

Однак, висловлені зауваження та побажання мають загалом рекомендаційний або дискусійний характер, а тому суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Оцінюючи дисертаційну роботу Васильціва Василя Григоровича «Організаційно-економічний механізм зміцнення економічної безпеки сектору інформаційних технологій» в цілому, можна зробити висновок, що вона є актуальною, завершеною науковою працею, виконаною особисто на достатньо високому теоретико-методичному рівні, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують проблему обґрунтування нових положень теорії, методології та вдосконалення організаційно-економічного механізму зміцнення економічної безпеки сектору інформаційних технологій.

За змістом та оформленням дисертаційна робота на тему «Організаційно-економічний механізм зміцнення економічної безпеки сектору інформаційних технологій» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями), що висуваються до кандидатської дисертації, а її автор – Васильців Василь Григорович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.01 – економічна безпека держави (економічні науки).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,
декан факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

 І.О. Ревак

*Мудис Ревак Ірина Олександрівна
Засвідчую.*

Пересий прохотер ЛьвДУВС

к.ю.н., доцент. Соженський Т.І.

